

Darvasi László versei:

Néma formák I.

A tájképfestők hazatérnek.

Az asztalon sonka, tojás, vaj, kenyér.
S az ablak sárgán zuhogó fényében
szirmok, lágy izmok ölelése

: szalmazsákos földről mozdul az asszony,
szemből kék hálók, apró pókok ereszkednek
s kontya úgy úszik át a férfi arcán,
mint remegő, óvatlan ecset a durva vásznon.

De ő, most is,
mintha egy másik tartományban,
ahogy házizsákkal, borostásan, sárosan és fölényesen
mert legyen bárhol, minden és mindenki
az ő idegen, otthonlan szabadságának
az öntudatlan megvalósítója.

Hangok az akváriumból

Wallace Stevens-nek

A versnek nincs közbiztonsága
A vers közbiztonsága,
a költő, ez a cselekvő hős,
ott hal meg,
— ott hal éhen, szomjan —
ahol tud, ahol akar.

De szükség van akváriumra,
s az akváriumnak szüksége van fényre,
száritott vízbőlhára, díszhalra,
készülékre, mely oxigént ad,
vagyis, e környék
csak így alkalmas tapasztalásra.

„Költő vagyok, eszköze, része
az általános tapasztalatnak.
Én adom azt, amit. Úgy, ahogyan.
De a költészet csak azért érdekelt,
mert rólam is szól, ha szól;

pedig tudom,
éhen, a kemény, a hallgatás árkaiból,
szótag és szótag közül csúszik
— s hangtalan, fénylő zokogással
úgy nő e növény
a szürke, dadogó hangok között,
úgy gyarapszik, mint
nő ujjából a férfi szerelme...”

Mert, miként legszebb,
legtermészetesebb térleményeinket
erotikus mozdulatokkal nyerjük,
közel az ágyhoz,
közel a földhöz,
vagyis oly közel a valósághoz,
látszólag tehát nincs veszély lezuhanni.

Pedig a valóság szüli
ezt az egyszerű, régi veszélyt,
e veszély, ami nem vesz el, csak átalakul,
amiből felépülhet a test, s a képzelet,
vagyis az egyszerű, régi valóság.

És a képzelet
veszélyhelyzetben a legtermékenyebb:
ilyenkor díszhal, vízbőlhá, akvárium,
de mindig csak rész,
része a költőnek,
aki része annak,
aminek semmiképpen sem árthat,
aminek semmiképpen sem használhat,
amikor szól.

G F P

(Somogyi Levente felvétele)

4 SZEGEDI EGYETEM

Megszépült a Központi Egyetem

Nosztalgia az egyetemi autonómiáról

Az idei nyár szorgos munkás kezeket talált a Központi Egyetem környékén. Rendezték a „terepet”, erős kőfallal választották el a járdát a kerttől, egy-két helyen feltöltötték, díszutakat építettek. Most már nyugodtan mondhatjuk, hogy József Attila szobrának környezete megfelel a tisztelet és kegyelet követelményeinek. Nem úgy mint éveken át, amikor kusza gyalogösvények szabdalják össze-vissza a füves részt, s jócskán szeméttel hintve be a környéket. Elnézve az új képet felvetette valaki — nyilván idegen —:

— Csak azon csodálkozom, hogy eddig nem volt semmiféle kerítés! —

De hát volt. Tudjuk, hogy az épület iskolának készült valamikor és körülbelül méteres, kőre szabott vaskerítés övezte az egész tömböt. Olyanszerű, mint most a Jogi Kar előtt a lovas szobor körül, de tömörebb. Ha valaki mindenáron akar belőle látni, fáradjon ki a református temetőbe, ott a második kocsibejáró tövében belülről talál még egy szakaszt. Egyébként ilyen kerítés vette körül a Széchenyi tér park tükreit is. De aztán jött az epidémiás vasgyűjtés és elsöpörte a korlátokat „a demokratikus öntudat kispolgári feszélyezőit”!

Persze a természet kifogott a vak lelkesedésen. Ha a Takaréktár utca felé megyünk a jobboldali széles járdán a platánok alatt, a villamos sinektől visszafelé számított harmadik öreg fa törzsében a park felőli részen még meghúzódik a vaskerítésből annyi, hogy kellő fantáziával rekonstruálni lehessen az egészet.

Azért foglalkozunk ezzel a vaskerítéssel, amelyhez hasonló kerítés körül a Központi Egyetemet is, mert idővel alkotmányjogi jelentőségre tett szert!

Az autonómia fogalma hozzátartozott még a Horthy korszakban is az egyetemekhez, ezért természetesnek tetszett, hogy amikor az egyetem átvette a tömböt a Királyi Itéltőtáblától, parkostól az egészet a maga autonóm területének tekintette. De sokkal szomorúbb idők voltak annál, semmint hogy ezt holmi proklamáció formájában kifejtse, netán a falra kiszegezzék.

Kezdetben a központi épületben működött a bölcsész kar is — itt történt még József Attila szomorú esete is — de a harmincas évekre, már csak a jogi kar maradt itt, második emeleten a tantermekkel, elsőn, mint ma is, a könyvtár és a földszint déli oldalán a rektori hivatalok.

A harmincas évek gyakori diákzavargásainak, az egyetemi tüntetéseknek általában a jogi kar volt a kiindulópontja. Ezeknek sem ismertetésével, sem minősítésével nem foglalkozunk, bár az esemény, amit ismertetünk, éppen egy tüntetés alkalmával történt.

Egy ilyen tüntetéskor az egyetemi ifjúság éppen a kapu előtti kocsi feljárón gyülekezett, igyekezett négyes sorba felfejlődni, hogy meginduljon tüntető útjára, amely általában összekapcsolódott egy-két utált személy, vagy intézmény ablakának betörésével. De mielőtt a sorfal megalakult volna, megérkezett a rohamrendőrség és a feljáró két oldaláról, északról és délről, „enyhe” kardlapozással beszorította az ifjúságot az épületbe, illetve a felső lépcsőfokokra a kapu előtt. Itt azonban az ifjúság megvetette a lábát és felül-

ről lelekedte a támadó rendőröket, nyilván az „enyém a vár, tied a sár” játékot gyakorolva, amihez a sima talajhoz szokott porbaringó és tarhonyáshasú „hallja kende” nem voltak hozzászokva.

De ezenközben már jelentés ment a rektoriba hogy a rendőrség be akar „hatolni” az autonóm területre. A rektor éppen ott volt, mert akkor a rektorok és tanárok általában az egyetemen tartózkodtak (horribile dictu naponta több órán át!!!) s mi sem természetesebb, minthogy a rektor (de lehet, hogy a prospektor volt!) nyakba kanyarította a láncokat és megindult a kapu felé. Ez idő alatt add tovább kiáltásokkal a rendőrség parancsnokát is ide citálták, s a háromcsillagos fogalmazó merev vigyázz állásban ott állt a lépcső alján és tisztelegve az egyetem urának, aki fenn a lépcső tetejéről „prelegált”:

— Az egyetem autonóm terület, ide semmiféle hatóság nem teheti be a lábát!

A rendőrtiszt nyelt egy kiadósat, gigája úgy mozgott, mint mikor Ádám beleharapott az almába (amely a legújabb kutatások szerint bizonyosan birsalma volt!) és csendesen mondta:

— Alázatosan jelentem, nem mentünk be az épületbe, nem sértettük meg az autonómiát.

— Távozzanak — dörögte a rektor —, az autonómia ott kezdődik a vaskerítésnél!

S azzal határozott léptekkel megindult a lépcsőn lefelé egyenesen neki a megremült rendőrtisztnek, hogy egyetlen mozdulattal elsodorja és kifelé tolja. Az meg csak elkezdett hátrálni sásszézva, keze még mindig a kincstári tökfedő simlédérjén remegett, s így ilyen ultrakomikus csúszás után jutott el a járda széleig. Itt megállt a rektor, jobb kezével vonalat húzott a vaskerítés két része között:

— Az ott a határ, ott kezdődik az autonóm terület, azonnal távozzanak, megértette!?

— Igenis — jelentette ki most már kissé életszerűben a rendőrtiszt és hogy valami kincstári befejezést adjon a jelenetnek, hozzátette:

— Engedélyt kérek a lelépésre!

— Végeztem! — dörögte a rektor, s ebből a katonás fellépésből adódott aztán, hogy utánanéztünk és kiderült: tüzértiszt volt az első világháborúban, tehát nem akármilyen frontlógós.

Ha valaki azt hiszi, vagy feltételezi, hogy ezzel az epizóddal leminősíteni kívántuk annak a kornak súlyos problémáit — amelyet húsunkkal és vérünkkel élünk át — akkor mélységesen téved. De a humor megterem a lövészárkokban is éppúgy, mint a barrikádon csak némelyek álherozimusból még gondolni sem mernek rá, nemhogy megírják. Pedig akinek humora nincs hagyjon fel az élettel, inkább ma, mint holnap.

MAGYARKA FERENC

Totenhogen

A JATE-klub őszi nyitónapján, szeptember 16-án a nyugat-német Totenhosen punk zenekar lép föl este 8 órakor.

Amiként kezdték

„...divatos dolog ma fiatal reformernek lenni...”

SZEGEDI SZEMLE címmel 1936 novemberében jelent meg a Budapesti Ispánki János és Tóth Béla által készített Enek Pannóniáról című verset. A szépprózát Kodolányi János Kamasz című novellája képviseli. Molnár Aurél segítségével történelmet idéző kirándulást tehetünk a halott Habsburgok között Bécsben. A Kalocsa környéki gyerekek hagyományörző népszokásait, játékeit az ott folyó gyűjtési munkát Eckert Irma mutatta be. A polgári iskola reformjának kérdéséhez címlemel érdekes vitacikket olvashatunk Kratošil Dezső tollából. Erveit olvasva ráismerhetünk a szakközépiskolák rendszerére: „A polgári iskola a népiszkolai iskolarendszer tanuló melletti a magasabb igényekre törekvő rétegeket vonja be a nemzeti művelésbe, azoknak a nemzeti igényeit az elemi népoktatás ki nem elégíti, viszont akik a középiskola által nyújtott általános műveltség útján főiskolai tanulmányokra nem törekedve, produktív pályán kívánnak a nemzet közösségébe bekapcsolódni. A polgári iskola ezen szerepével termékenyen tölti ki azokat a társadalmi hézagokat is, amelyek a népiszkolák és a középiskolák végzetek között a társadalomban fennállanak. A polgári iskolákban nagyobb hangsúlyt kell kapnia a gyakorlati oktatásnak, ezzel a későbbiek során produktív pályára kerülő fiatalokat kell segíteni.”

Együtt és külön; Tóth Géza Tápió-búcsú; Illyés Gyula Béres-temető, valamint a Fülep Lajosnak ajánlott Enek Pannóniáról című verset. A szépprózát Kodolányi János Kamasz című novellája képviseli. Molnár Aurél segítségével történelmet idéző kirándulást tehetünk a halott Habsburgok között Bécsben. A Kalocsa környéki gyerekek hagyományörző népszokásait, játékeit az ott folyó gyűjtési munkát Eckert Irma mutatta be. A polgári iskola reformjának kérdéséhez címlemel érdekes vitacikket olvashatunk Kratošil Dezső tollából. Erveit olvasva ráismerhetünk a szakközépiskolák rendszerére: „A polgári iskola a népiszkolai iskolarendszer tanuló melletti a magasabb igényekre törekvő rétegeket vonja be a nemzeti művelésbe, azoknak a nemzeti igényeit az elemi népoktatás ki nem elégíti, viszont akik a középiskola által nyújtott általános műveltség útján főiskolai tanulmányokra nem törekedve, produktív pályán kívánnak a nemzet közösségébe bekapcsolódni. A polgári iskola ezen szerepével termékenyen tölti ki azokat a társadalmi hézagokat is, amelyek a népiszkolák és a középiskolák végzetek között a társadalomban fennállanak. A polgári iskolákban nagyobb hangsúlyt kell kapnia a gyakorlati oktatásnak, ezzel a későbbiek során produktív pályára kerülő fiatalokat kell segíteni.”

Ispánki János a lap szerkesztője (minden cikkért a szerző felel), így fogalmazta meg a lap célját: „Te tudod kedves olvasó, milyen divatos dolog ma fiatal reformernek, hangos országepítőnek lenni. Mi úgy érezzük, hogy fiatalok vagyunk, az ország építésénél is ott szeretnénk lenni, de rettegünk attól, hogy megvan-e a lehetőségünk a nemzeti művelésben, mert nem akarunk, hanem egyet s más a figyelmedbe ajánlani... Figyelni kezdtük a jelenet és bogozni a múltat. Megértettük és megértettük, hogy nagy mulasztások történtek a magyar glóbuszon... Itt kell a fiatalok egyeteméhez fordulnunk; ne hanyagoljátok el jobban a saját jövőtöket, mint szabad lenne. A mi életünk a nemzet élete. Annak sorsa velünk áll, vagy bukik... A művelt fiatalokat akarjuk összefogni, egymással megismertetni, világnézetét alakítani s leendő feladataik végzésében impulzusokkal ellátni. Reformra van szükség szemlemben legalább annyira, mint a gazdasági életben. Nekünk, a lélek munkásainak kell az új nemzeti szellemet kialakítanunk. Mert ha mi nem vállaljuk ezt a munkát, hiába itt minden reformot sürgető politikai zsvaj: a magyarság tovább fog haladni azon a tragikus úton, amelyre lépett... Nem hiszünk a világmegváltó izmusokban, de bizunk a fensőbb szellem egyetemes erejében, amely talán be fogja látni, hogy az emberiség nagy részének nemcsak a halálhoz, de az élethez is joga van. Mi ebben az irányban fáradozunk. Nem akarunk politizálni, főleg a napi politikától szeretnénk kezeinket tisztán tartani. Nagy fényűzés, de család, gyermek, állás és egyéb kötöttségek híján talán megengedhetjük magunknak. Annál inkább napirenden tartjuk a nemzeti élet egyéb bajait. Szociális és gazdasági problémáink igen súlyosak. Nem vagyunk elég szerénytelnek ahhoz, hogy tanácsokat osztogassunk... Segíteni akarok, nagy szeretet adja kezünkbe a tollat: szeretnénk hinni, hogy harcunkban megértés kísér. Szeged, 1936, október hava.”

Raffaello Delogn olasz szerző fordításban közölt cikkében bemutatja a xilografia (fametszés) művészetét és legjelentősebb képviselőjét Servolinót.

Egy érdekesség: a Kritika rovatból Szász Károly értékelte a Szegedi Ünnepi Játékokon bemutatott János vitét. Elmarasztalta a rendezőt, szerinte a nézőteret meg kellett volna fordítani és a huszároknak nem kellett volna lovon ülniük. Ha hinni lehet a kritikának a király szerepét játszó Gózon Gyula volt a legrosszabb — szerintem 1985-ben ugyanabban a szerepben Gregor József volt a legjobb.

A lap egyedül a hallgatók „anyagi áldozatkésztségére” támaszkodott ez azonban kevés volt, így a szerkesztők által negyedévénként tervezett megjelenés elmaradt — az első számot több nem követte. A főiskola ifjúsága csak 1942–44 között adott ki SORSFORDULÓ címmel lapot, ennek részletes bemutatása a Szegedi Egyetem következő számában lesz olvasható.

A közel ötven oldalas folyóiratban megtaláljuk: Szabó Lőrinc A rabszolga,

S. BALOGH LÁSZLÓ